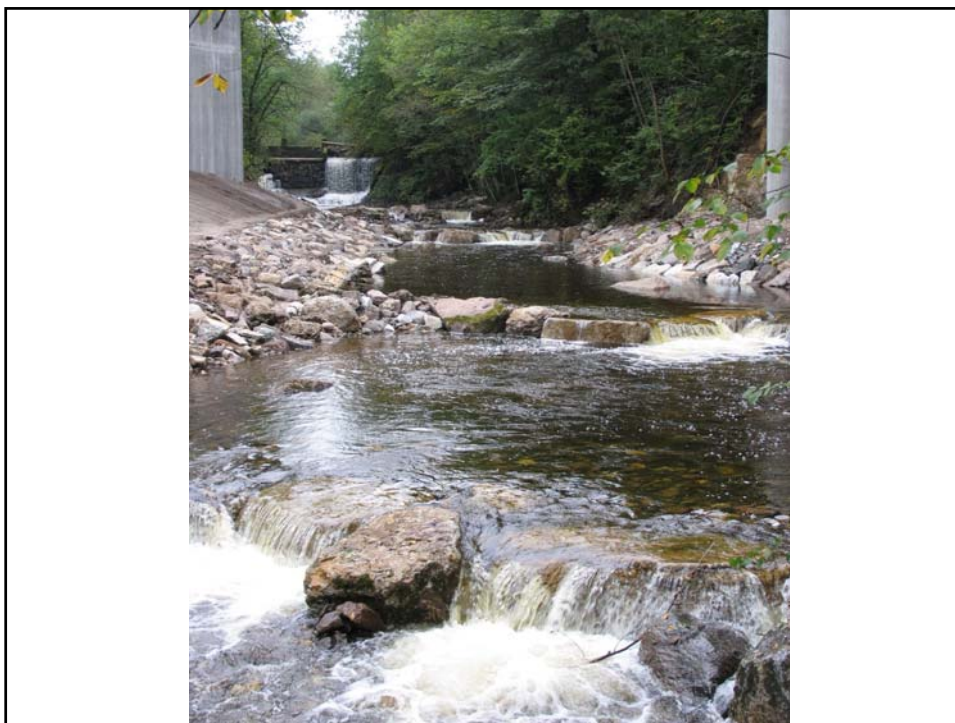

Vann som økosystem Hvorfor?

Jonathan E. Colman

Økosystemer

- Hva er det som definerer et økosystem?
  - Energi og næringskjede, diversitet/mangfold, økologiske interaksjoner, skala, osv.
- Naturlige prosesser er viktig
  - Hva er en økologisk prosess?
- Viktige begreper (for å svare på HVORFOR!)
  - Motstand (resistance)
  - Spenstighet (resilience)

Prosesser er biotiske eller abiotiske interaksjoner som påvirker dynamikken.

For example, fire is a process.

Kills some species.

Transforms nutrient dynamics by mineralizing nutrients.

Alters local microclimate (removes vegetation, changes albedo).

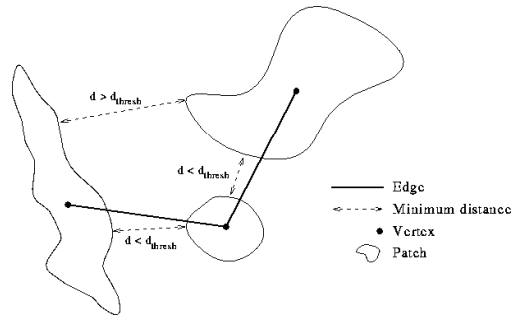
Examples...

Brann, erosjon, gjødsel, flom, stormer, osv. Enkelt sagt, noe som driver endringer

Viktige begreper

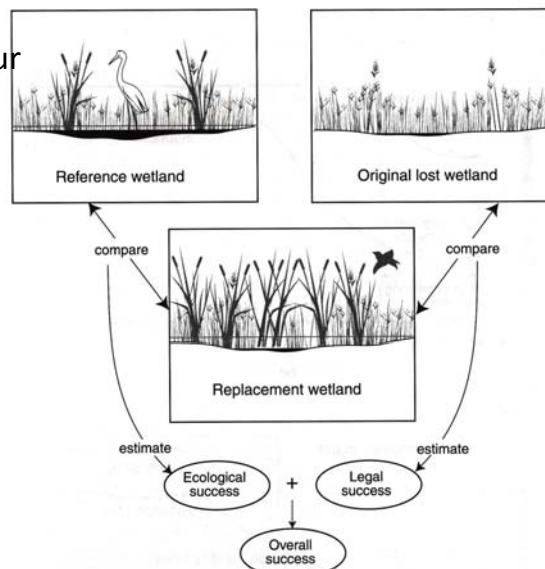
- Økologiske begreper
  - Stedegnet utvikling (succession)
  - Spredning og fordeling av planter og dyr
  - Interaksjoner og konkurranse
  - Næringssyklusen
  - Produktivitet
  - Makro- og mikroklimaer
  - Stress
  - **Resilience** (spenstighet)
- Landskapsbegreper
  - Island biogeography
  - Patch, corridor, matrix
  - Edge, interior
  - Landscape permeability
  - Disturbance response
  - Fragmentation, isolation

Definisjoner

- Økosystemets struktur
- Økosystemets funksjon
- Referansepunkt:
  - Utgangspunktet bestemmer hvilke endringer som er nødvendig og mulig
- Eks. Akerselva

Økosystemets "struktur" (habitat)

- Ikke utvekslingen, men den fysiske fordelingen av:
  - Energi
  - Stoff, vann, jord, stein og alt bygematerialer
  - Plante- og dyrearter
- Størrelser, former, antall, typer, og utformingen av økosystemets deler.
- Ingen steder er like – men hvorfor?

Differences derive from-

Environmental differences

Unique disturbance histories

Differences in environmental resource patches result from difference in:

Water availability

Slope

Aspect

Soil type

Other environmental conditions

Disturbances shaping landscapes can be natural:

Fire, hurricane, wind blow-down, drought ...

Økosystemets funksjon

- Bevegelse av energi, materialer, vann, planter og dyr gjennom forskjellige deler av landskapet
- Sunne, fungerende økosystemer har effektive sykluser
- Funksjon er ofte viktigere enn struktur, spesielt for mennesker og våre behov
- **Men, viktige interaksjoner mellom struktur, funksjon og variasjon**

In dysfunctional landscapes, resource regulation is faulty, and soil, nutrients and water are lost at unsustainable rates.

Agricultural systems and degraded ecosystems are leaky.

A system's structure influences function by affecting:

- Energy capture
- Hydrology
- Nutrient cycling
- Microenvironmental features
- Animal movement
- Propagule dispersal
- Pollinator processes.

Levende elv/fjord/innsjø

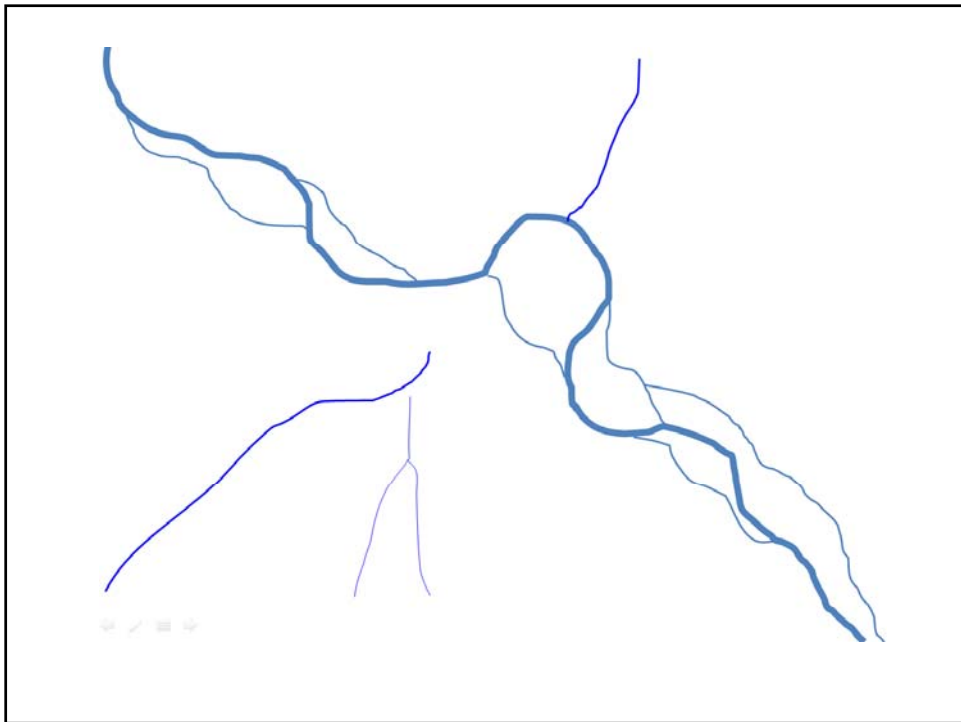
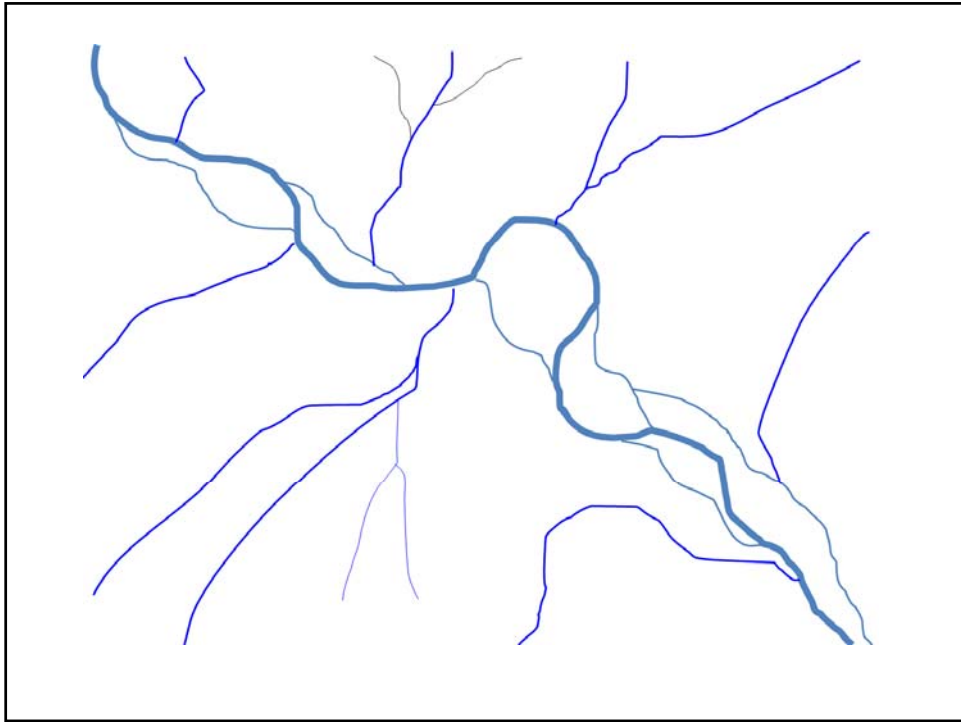

- De "lever" i flere rom
  - 3-dimensjonal
- De lever/varierer over tid
  - Sesonger (vinter/sommer)
  - Tidevann
  - Flom
  - Naturlige bevegelser
  - Naturlige prosesser

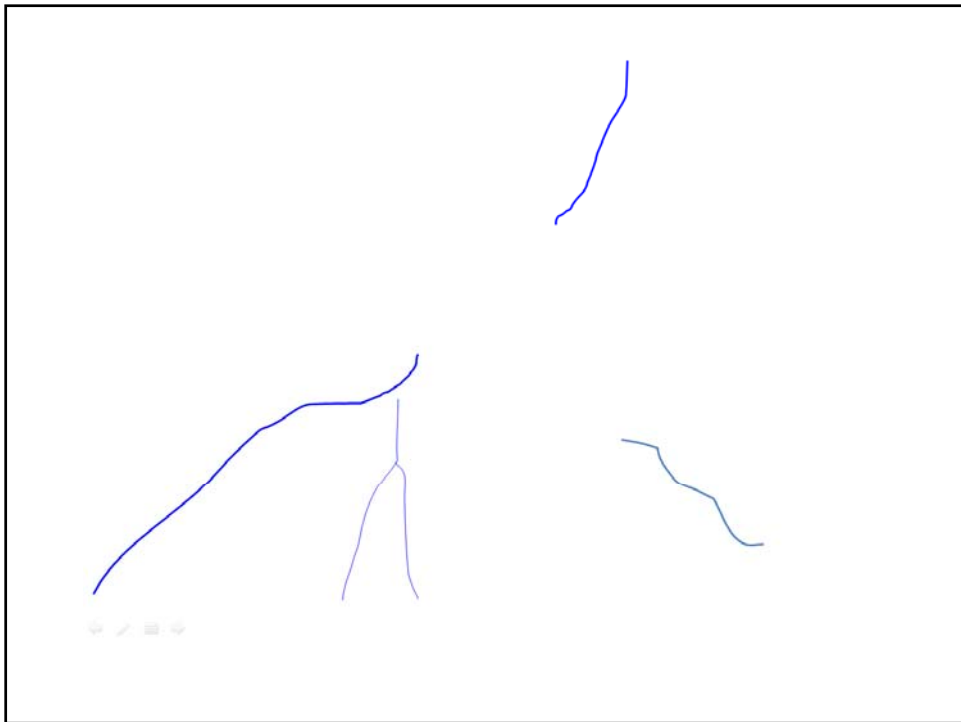
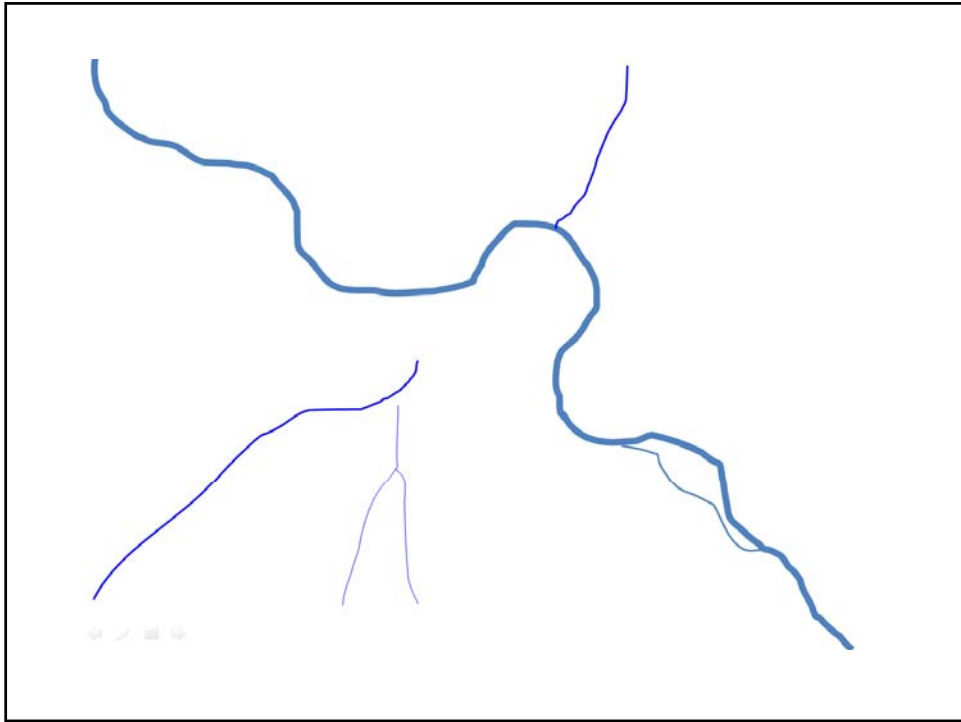
En lokalitet

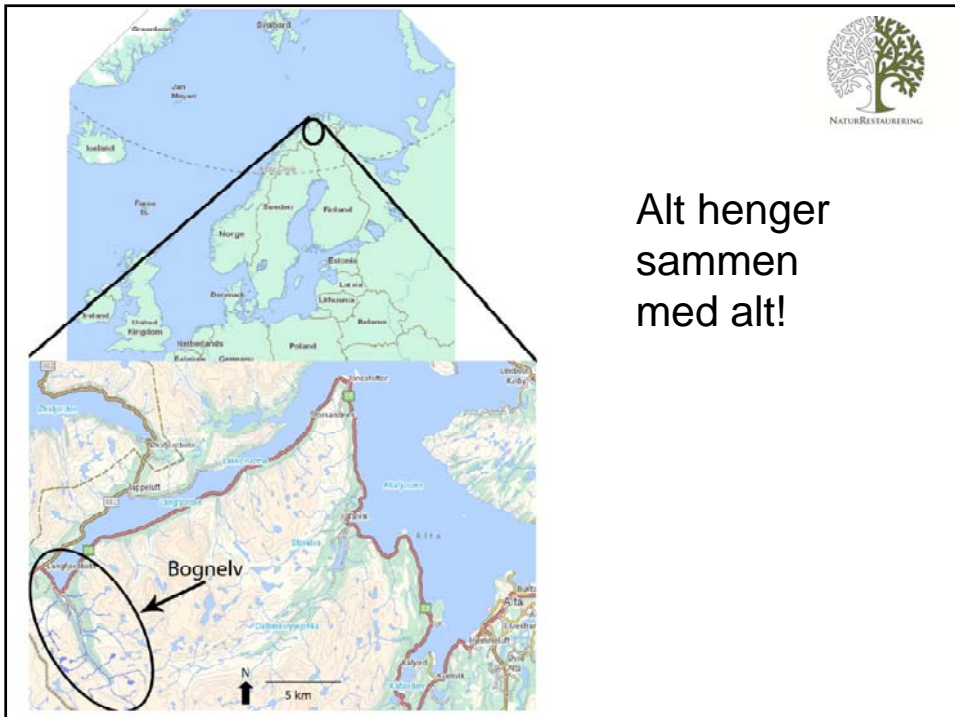
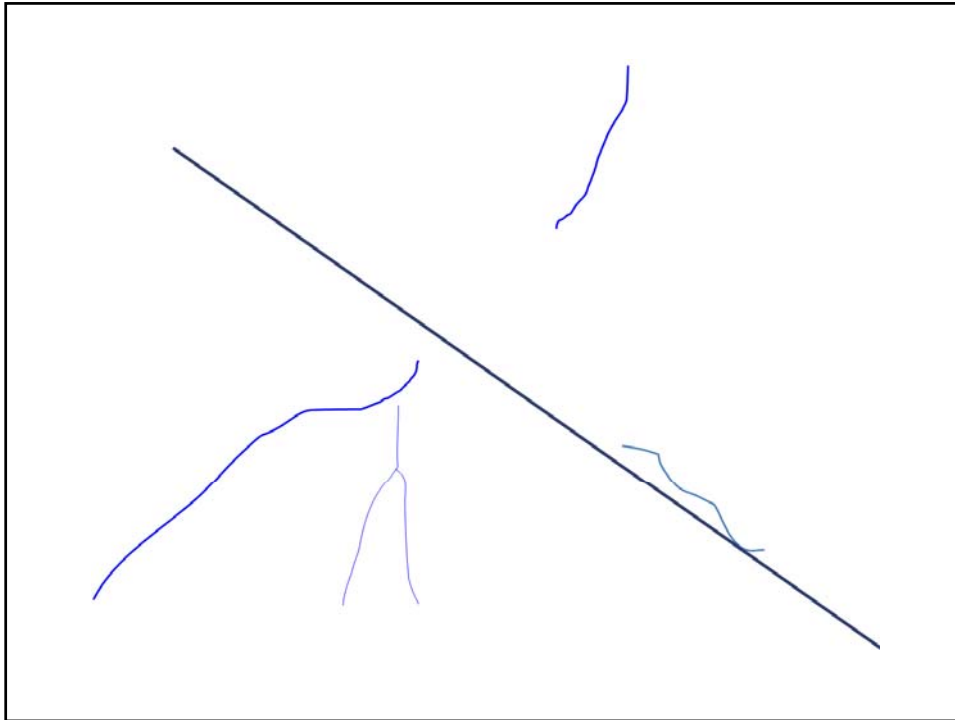

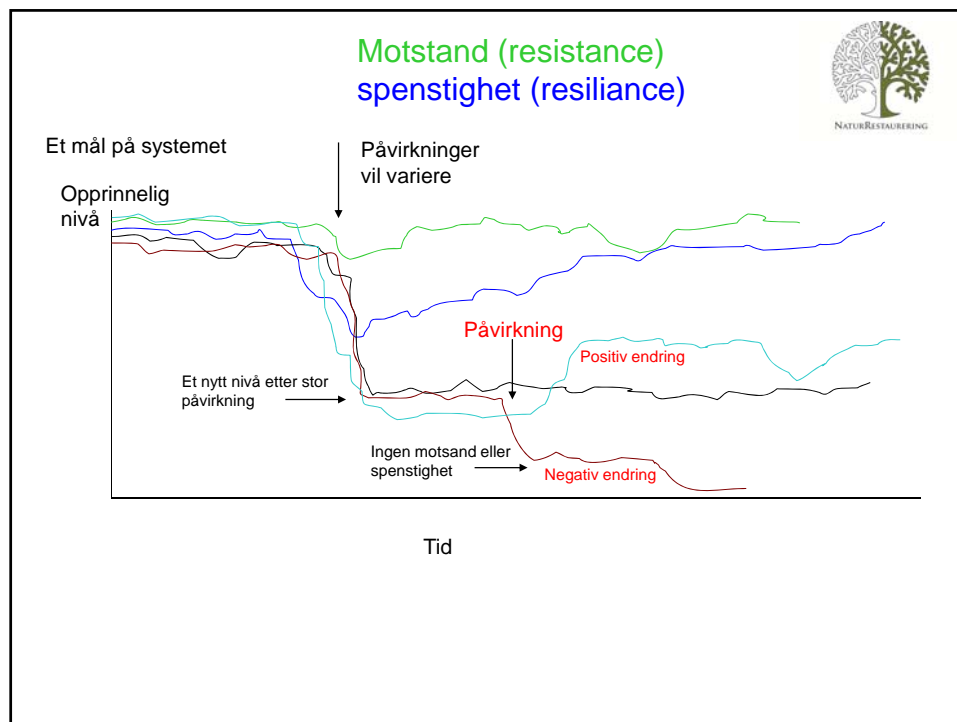
- Globalt og sammenhengende
- Området skal være selvregulerende i et lengre perspektiv
- Må ta hensyn til "eksterne" påvirkninger
  - Positive input
  - Negative input

Positive endringer! Restaureringsprosjekter?

- NATURRESTAURERING er tiltak som igangsetter eller akselerer tilbakeføringen av et økosystem til en "naturlig og fungerende" tilstand etter at det har blitt forandret eller ødelagt gjennom menneskelige inngrep eller aktiviteter
  - Vanddirektiv
  - Naturmangfoldloven – landskapstyper og bruksområder
    - Helhetlig
    - Kan starte før inngrep/aktivitet finner sted
  - Økosystemets funksjoner og prosesser er i fokus
  - Variasjon – mangfold - spenstighet

Naturrestaurering og vern

- Hvordan henger økologisk restaurering og vern sammen?
- Vern: sikre og ivareta eksisterende systemer
- Økologisk restaurering bidrar til vern
  - Danner buffere
  - Øker viktige biotoper/arealtyper (VARIASJON!)
  - Øker diversiteten i landskapstyper (VARIASJON!)
  - Kan verne restaurerte områder
  - Forbedrer levevilkår til flere arter og bidrar til å øke biodiversitet
  - Øker VARIASJON!

Hvordan går restaurering og økologi sammen?

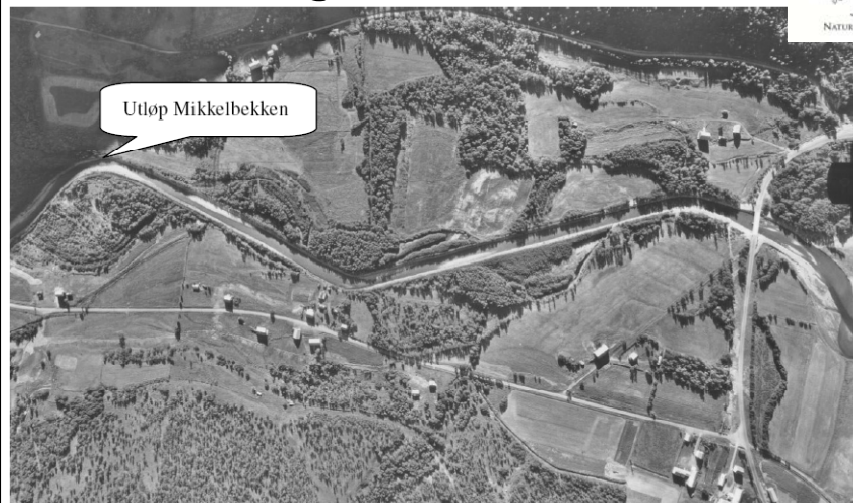
- **Riktig** restaurering er basert på økologi
- Forståelse av hvordan økosystemer eller biotyper fungerer
- HELHETLIG!!!!
  - "Alle påvirkninger skal med!"
  - Skal tenke på "alt" samtidig?
- Komplekse, dynamiske systemer
  - Tenke langsiktig og i 3-D skalaer på flere plan

Bognelva 1946

Bilde 1 Utsnitt av Bognelvas nedre deler i 1946, den gamle brua er sprengt og det er etablert en provisorisk bru like nedstrøms denne. Elveløpet er dynamisk med aktive erosjons- og sedimentasjonsprosesser

Bognelva 1972

Bilde 2 Utsnitt av Bognelvas nedre deler i 1972, kanaliseringsarbeidene langs den nederste delen av vassdraget er ferdigstilt, og det opprinnelig elveløpet synes enda godt. Elveløpet fremstår som en kanal uten erosjons- eller sedimentasjonsprosesser.

Hensikt/mål

- Flere hensikter med en intakt og fungerende vassedrågsøkologi - Bognelva
  - Mer fisk!
  - Bedre nivå av grunnvannet i elvedalen (landbruk)
  - Økt og forbedret naturmangfold i området
  - Økt glede av å være ved en "fungerende og levende" elv
  - Bedre tilbud til lokalbefolkning og turister
- Hovedmålet var å gjenskape variasjonen i vassdraget
  - Rehabiliterer/gjenåpne sidebekker og sideløp
  - Flere tiltak skaper dynamikk og naturlige prosesser i elven
    - **Knut Aune Hoseth og Bjørn O. Dønnum**

Det er viktig å huske...

- Økosystemer er i konstant endring og store endringer kan finne sted
- Alt henger sammen med alt!
- Det stadiet et system en gang var i er kanskje ikke mulig å finne tilbake til
  - Forstyrrelser
  - Irreversible forandringer
- Ikke alt kan forutsies
- Sette alt i perspektiv!
- IVARETA ELLER SKAP VARIASJON OG TRYGGHET!
- Bør være "økologisk riktig"

Selv "små" tiltak eller hensyn kan ha stor betydning:

Selv "små" tiltak eller hensyn kan ha stor betydning:

Selv "små" tiltak eller hensyn kan ha stor betydning:

Selv "små" tiltak eller hensyn kan ha
stor betydning:

Takk!